

En bättre Värld

EN TIDNING FRÅN VASAKRONAN • NUMMER 3 • OKTOBER 2018

UPPSTICKAREN

*Örjan Jansson
utmanar
taximarknaden*

FJÄLLSPORT

Butik för nördar

TEMA

*Sortera smart
för framtiden*

ALLT LJUS
PÅ MILJÖN

*Håll Sverige Rent
lever som de lär*

5

FRÅGOR OM

*Sjöräddnings-
sällskapet*

DET ÄR BARA ATT SÄTTA IGÅNG!

ATT SOPSORTERA ALLTSÅ. Jag vet inte om du har tänkt på det men om man sorterar plast, metall, glas och papper blir den vanliga soppåsen sällan full. Läger man dessutom matavfallet för sig blir det nästan inget kvar alls. Och vi i Sverige är bra på det, mycket bättre än många andra. Returstationerna är ofta fulla trots intensiva tömningar och till återvinningsstationerna är det kö på helgerna. Så vi är många som redan satt igång.

Trots det så orkar vi inte alltid sortera. Vi är duktigare privat än på jobbet när det gäller avfall, det vet vi från många olika undersökningar. Men bland våra kontorskunder ser vi ett stadigt ökande intresse för avfallsfrågorna och det blir ofta synpunkter om vi inte även klarat matavfallsfrågan i deras hus ännu. Men vi jobbar på och vi ska nog få till det överallt till slut.

NÄR JAG TANKADE min biogasbil en gång på väg ner mot Öland så hittade jag en mack som drevs av ett antal bönder. När tanken var full och jag tog bort munstycket så luktade det bajs. Hur coolt är inte det? Ett bränsle som görs av avfall och bajs, med en klimatpåverkan lika med

noll. Och om vi blir fler som får till vår sortering av matavfall så kan fler tanka bilen med biogas. Så enkelt är det.

Och jag tror att det ofta är starten som är nyckeln. I en komplex fråga som vår miljö så måste man börja någonstans. Varför inte börja med att se hur mycket man kan sortera och hur lite man kan få kvar? Väl igång blir det faktiskt ganska kul – och samtidigt botar det kanske lite av den klimatångest jag tror vi alla känner efter den här sommaren.

Trevlig läsning!

PETER ÖSTMAN, Kommunikationschef Vasakronan

En bättre Värld

ges ut av VASAKRONAN

ANSVARIG UTGIVARE OCH CHEFREDAKTÖR: Peter Östman, Tel: 08-566 205 60, peter.ostman@vasakronan.se **REDAKTIONSCHEF:** Pontus Ekholm, Tel: 08-566 205 39, pontus.ekholm@vasakronan.se

REDAKTIONENS ADRESS: Vasakronan AB, Box 300 74, 104 25 Stockholm. Tel: 08-566 20 500 **WEBB:** www.vasakronan.se

OMSLAG: Hemma hos: Håll Sverige Rent. **FOTO:** Gustav Kaiser.

REDAKTIONELL PRODUKTION:

Susanne Glennegård och Ewa Lindström, Intellecta.

REDAKTIONSRÅD: Rebecca Liljebladh Thorell, Anneli Dahl, Pontus Ekholm, Daniel Jighede, Sara Rääf och Victoria Wahlberg. **REPRO:** Turbin.

TRYCK: Ineko, 2018. Tryckt på miljögodkänt papper.

NY ADRESS ELLER MOTTAGARE MEDDELAS TILL: adressandring@vasakronan.se

INNEHÅLL

TEMA: SORTERING OCH ÅTERVINNING

En kapsyl blir en skruv, matrester biogas och plast förvandlas till ett par nya sneakers. Men vägen dit är lång...

4

HÄR FINNS NÅGOT FÖR ALLA

Triangeln mitt i Malmös hjärta är den största gallerian i city. Här bjuds besökarna på ett brett utbud av shopping och service...

11

10 VID KAFFEAUTOMATEN

Fördomsfri rekrytering...

26 FEM FRÅGOR TILL

Cia Sjöstedt...

21 LEVER SOM DE LÄR

Håll Sverige Rent...

27 VÄRDENS SIDA

Nu kan hus förstå varandra...

24 I HUVUDET PÅ

Örjan Jansson...

28 DETALJEN

Konsten tar trappen...

BUTIK FÖR NÖRDAR

Vinst och tillväxt i alla åra. Men för Patrik "Padde" Svensson handlar hans butik Fjällsport mer om en livsstil...

17

BEVARA, FÖRVARA OCH SORTERA

DET ÄR LÄTT ATT TÄNKA att min lilla insats inte spelar någon roll. Och det är klart, en äppelskrutt som läggs i kärlet för matavfall istället för i papperskorgen förändrar inte världen. Men om alla sorterar gör det skillnad. Och när det gäller miljövänliga material blir alternativen fler och fler. Snart har vi inga ursäkter kvar!

SLÅ IN SMART

STRUNTA I PLAST och aluminiumfolie. Slå in brödet, osten och grönsakerna i Beeswax Food Wrap och gör en insats för miljön. Dukarna är tillverkade av hampa och ekologisk bomull som behandlats med jojobaolja, kåda och bivax. De antibakteriella egenskaperna håller dina matvaror fräscha länge.

PRAKTISK FÖR LUNCHEN

BYT UT PLASTMATLÅDAN mot glas. Perfekt att ta med till jobbet eller att hämta take away i, ett bra sätt att spara in på förpackningar. Glasslock duo är praktisk med en botten som är uppdelad i en större och en mindre del. Den går att använda i mikrovågsugn samt i kyl och frys. laplandecostore.se

STÄDA NATURLIGT

NATURSVAMPEN från Ecococonut är både ekologisk och ekonomisk. Den är biologiskt nedbrytbar tillverkad av fsc-certifierat återvunnet gummiträ och håller länge. Svampen kan användas för alla typer av rengöring, till och med till stekpannor eftersom den inte repar ytan. Bonus är att allt material för förpackning och frakt är hundra procent plastfritt, det gäller även etiketter och tejp. ecococonut.com

SNYGGT OCH SORTERAT

PLAST, PAPPER, matrester, metall. Vi lämnar mycket efter oss på kontoret. För att få oss att sortera behövs enkla och praktiska lösningar. Det skadar inte heller med en stilig design. Mizettos serie med miljöstationer består av moduler som är anpassade efter de vanligaste behoven. Dessutom blir de ett snyggt inslag i arbetsmiljön. mizetto.se

Sortera smart för framtiden

En kapsyl blir en skruv, matrester biogas och plast förvandlas till ett par nya sneakers. Men vägen dit är lång. För att avfallet vi producerar ska bitta ända fram till återvinning måste det sorteras. Ibland är det lättare sagt än gjort.

TEXT: SUSANNE GLENNEGÅRD ILLUSTRATION: ANNE-LI KARLSSON

HUR SER DET egentligen ut i pentryt på jobbet? Är soppsåsen full med kladdiga matrester, plastförpackningar, pappersservetter och kap-

syler? Eller finns det en smidig och bra lösning för att lägga rätt saker i rätt kärl? Faktum är att vi i Sverige är ganska duktiga på att sortera

”Gör det du kan, fundera inte så mycket. Det är bättre att lägga något fel än att inte sortera alls. Ha tilltro till att det kommer att återvinnas.”

ÅSA STENMARCK, AVFALLSEXPERT
PÅ IVL SVENSKA MILJÖINSTITUTET.

hushållssopor. Alltså det avfall som blir resultatet av att vi lever, bor och använder lokaler – till exempel kontor.

– Jag tror vi är duktigare hemma än på arbetsplatsen. Här blir det genast mer komplicerat. Människor vill, men det måste vara enkelt. Vad ska sorteras var? Det krävs smarta, lättillgängliga miljö-kärl, tydliga skyltar och bra information, säger Åsa Stenmarck, avfallsexpert på

IVL Svenska Miljöinstitutet, som arbetar med forskning och uppdrag inom miljö och hållbarhet, både nationellt och internationellt.

Det som behövs är också medvetenhet. Åsa Stenmarck pratar om hur sommarens rekordvärme väckt människors engagemang.

– Sommarhettan har definitivt fått många att känna oro. Plötsligt pratar alla

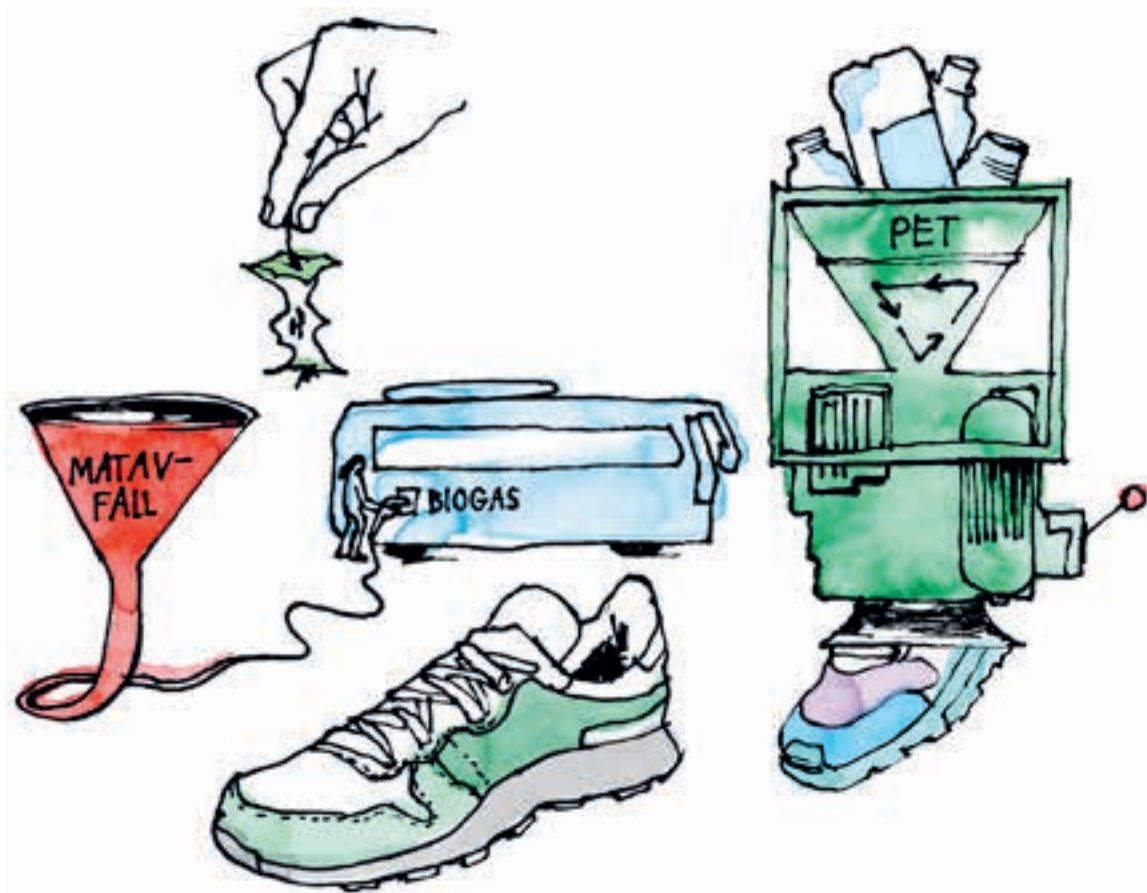
klimatfrågor. Och det vi säkert vet är att den globala uppvärmningen är orsaken till extrema väderhändelser som skyfall, bläst och onormala temperaturer, säger Åsa Stenmarck och fortsätter:

– Frågor kring klimat och resursförbrukning är abstrakta. De är svåra att ta in. Men när skogarna brinner och det blir kris för bönderna, då kommer det nära och berör oss. Krasst uttryckt så är det bra! Det sätter fingret på att det behövs stora förändringar och att alla måste bidra. Till exempel genom att bli medvetna om hur viktigt det är att sortera och återvinna avfall.

Så vad är det vi ska sortera – och vad kan avfallet bli?

– Först och främst gäller det att minimera det som slängs. Åt upp maten, skriv inte ut papper i onödan, drick kaffe ur porslinsmuggar, hämta take-away i egen

**”JAG TROR VI ÄR DUKTIGARE HEMMA ÄN PÅ ARBETS-
PLATSEN. HÄR BLIR DET GENAST MER KOMPLICERAT.
MÄNNISKOR VILL, MEN **DET MÅSTE VARA ENKELT.**”**

ÅSA STENMARCK, AVFALLSEXPERT PÅ IVL SVENSKA MILJÖINSTITUTET.

matlåda, ta inte plastbestick, köp inte vatten på flaska, och så vidare. Sortera sedan det avfall som blir kvar, som returpapper, kartong, matrester, plast, glas, metall och elektronik.

NÄSTA STEG är att återvinna. Huvuddelen av avfallet blir energi, därefter går den största delen till materialåtervinning.

– Högst återvinningsgrad har papper eftersom det länge funnits ett stort intresse hos pappersindustrin. Glas är vi också duktiga på att ta tillvara. Plast är svårare och återvinningsgraden alltså låg. Problemet är att när volymerna blir små så är det inte ekonomiskt lönsamt för producenter att ta till vara materialet, som i det här fallet plast, och göra nya produkter.

Ett skäl till att vi är dåliga på att sortera plastförpackningar handlar om vårt beteende, menar

Åsa Stenmarck. Vi tycker helt enkelt att det är lite äckligt att stå där och skölja ur kladdet.

– En del tycker också att det är slöseri med vatten och är det då verkligen värt det? Många tänker säkert inte på samma sätt när de låter vattnet rinna för att det ska bli tillräckligt kallt att dricka, säger hon.

En annan komplikation är att det finns många olika typer av plast. Det innebär att det krävs ytterligare sortering. Men långsamt börjar det hända saker. Exempelvis har IKEA bestämt att alla engångsprodukter i plast ska försvinna ur sortimentet senast 2020. Adidas lanserade i våras en sneaker i återvunnen havsplast. Och flera matbutiker – bland dem ICA, Coop, Lidl och Axfood – har satt målet att 2030 ska alla plastförpackningar vara producerade i förnybar eller återvunnen plast.

”SOM ENERGIKÄLLA ÄR BIOGAS ÖVERLÄGSEN ALLA ANDRA. DEN KAN ANVÄNDAS I INDUSTRIER OCH ELPRODUKTION FÖR ATT DRIVA BILAR OCH FARTYG. KLIMATPÅVERKAN ÄR LIKA MED NOLL.”

JAN RAPP, LÄKARE OCH GRUNDARE AV BIOGASAKADEMIN.

– På senare tid har det skrivits mycket om plasten i haven, inte minst när det gäller Östersjön. Och precis som med sommarhettans konsekvenser ligger detta oss nära och det skapar engagemang, säger Åsa Stenmarck.

När det gäller smart hantering av matrester ligger vi i internationell jämförelse bra till. 2016 hade tre av fyra av landets kommuner kommit igång med insamling av matavfall. Hur många hushåll och företag man fått med är väldigt olika, och där kan många kommuner bli bättre.

– Västerås ligger i topp. Där samlas 70 procent av allt matavfall in. Malmö och Göteborg samlar in över 40 procent medan Stockholm först nu närmar sig en samlingsgrad på 20 procent, säger Jan Rapp, läkare och grundare av Biogasakademien.

MATAVFALL, LIKSOM restprodukter från jordbruk, livsmedels- och pappersindustri och avloppsslam, kan omvandlas till biogas genom smarta system.

– Det är en fantastisk och revolutionerande teknik som Sverige, tack vare 25 års forskning, är bäst i världen på. I särskilda anläggningar blandas avfallet med vatten i lufttäta behållare. Under tre veckor bryts avfallet ner av mikroorganismer och i den processen bildas en gas som bubblar upp till ytan av avfallssoppa. Bubblorna samlas upp och där har du biogasen. Det som blir kvar kommer också till nytta. Det blir gödsel på gårdar som odlar ekologiskt.

Biogasakademins uppdrag är att få både Sverige och övriga världen att förstå och använda tekniken.

– Vi hjälper företag och verksamheter att bli en del av det här nästan magiska systemet. Hur många svenskar vet att det vi spolar ner i toan

på tre veckor blir världens smartaste bilbränsle? Eller att du kan välja bland 25 olika bilmodeller som går på ett bränsle som tillverkas i din egen kommun, säger Jan Rapp och fortsätter:

– Som energiform är biogas perfekt. Den kan lagras och transporteras, ersätta naturgas eller gasol inom industrin, användas för att tillverka grön el eller för att driva bilar och fartyg. Klimatpåverkan är lika med noll. Den är också bra business för Sverige. När 94 procent av alla bussar i Västmanland kör på biogas från regionens matavfall stannar 50 miljoner kronor om året i länet eftersom man slipper betala för bränsle som någon annan tillverkat.

BIOGASTEKNIK som den används i Sverige fungerar i alla länder och kan spela en stor roll för att minska klimatproblemet.

– Det är förklaringen till att det vi byggt i Sverige nu kopieras i bland annat New York, Oslo, Paris och Kalifornien.

Men fortfarande, menar Jan Rapp, är okunskapen stor. Både hos enskilda personer, företag, politiker – och fastighetsägare.

– Många fastighetsägare vet inte att möjligheten finns. För att hyresgästerna ska kunna sortera matavfall är det bara att fastighetsförvaltaren ringer kommunen som både tillhandahåller rätt kärl för soprummet och ordnar med tömning. Alla i fastigheten behöver inte vara med och det är inte mindre hygieniskt. Det blir dessutom nästan alltid billigare eftersom de flesta kommuner har lägre soptaxor för de som sorterar matavfall, säger han.

TILLBAKA TILL KONTORET. Det är onekligen många led i kedjan. Först ska vi själva sortera, sedan ska avfallet ner i soprummet, hämtas

Jan Rapp

TONVIS MED AVFALL

Enligt den senaste statistiken från Avfall Sverige var den insamlade och behandlade mängden hushållsavfall 2016 nästan 4,7 miljoner ton. Det innebär att varje svensk gav upphov till 467 kilo. 2015 var siffran 478 kilo.

Nästan 2,3 miljoner ton gick till energiåtervinning, drygt 1,6 miljoner ton till olika typer av materialåtervinning, drygt 757 000 kilo till biologisk återvinning och resten till deponi.

TEMA SORTERING & ÅTERVINNING

och återvinnas. Vilka är de största utmaningarna som du ser det?

– Generellt är det så att ju större engagemanget är i alla led, desto bättre blir det, säger Andreas Reenberg Hansen, Key Account Manager på Ragn-Sells som hämtar, behandlar och återvinner avfall.

– Sedan måste det finnas genomtänkta avtal, exempelvis om man vill att städfirman ska se till att avfallet kommer ner i soprummet och att entreprenören ska ta hand om matavfallet.

Det kan också finnas praktiska hinder som otympliga utrymmen och trånga soprum.

– Moderna soprum är rymliga och väl anpassade för sitt ändamål. Men i äldre byggnader kan de vara dåligt anpassade. Vår utgångspunkt är att allt går att lösa. Vi kan exempelvis hämta hos hyresgästen direkt på våningsplanet. Då har vi också möjlighet att ta med oss någon av våra

miljöexperter som kan ge goda råd och svara på frågor.

Hos hyresgästerna tycker Andreas Reenberg Hansen att han ser en ökad medvetenhet kring miljö- och hållbarhetsfrågor.

– Många har satt miljömål och vill få bättre koll på sitt avfall. Här har vi en ny teknisk lösning där hyresgästerna själva kan väga det som samlats in och föra statistik.

KUNSKAP OCH information behövs, men Andreas Reenberg Hansen kommer tillbaka till att det är det egna engagemanget som gör skillnad.

– På arbetsplatsen behövs eldsjälar och opinionsbildare. Kunskap finns det hur mycket som helst av, nätet är fullspäckat med sorteringsguider, säger han.

En annan fråga är hur mycket som egentligen återvinns. Hamnar ändå inte allt i samma hög?

– Absolut inte, det där är en myt. Dessutom sker det ytterligare en sortering hos återvinnaren. Där tas den lilla plastringen på filförpackningen bort, liksom metallringen runt vinflaskan. Till och med den tunna plastfilmen på insidan av mjölkpaketet sorteras ut, säger Andreas Reenberg Hansen.

Åsa Stenmarck är inne på samma linje.

– Gör det du kan, fundera inte så mycket. Det är bättre att lägga något fel än att inte sortera alls. Ha tilltro till att det kommer att återvinnas, säger hon och tillägger:

– Det är lätt att gripas av någon slags ångest och förlamning. Att det ändå inte är någon idé. Men det är det. Samtidigt handlar det förstas inte bara om individen. Vi måste också våga ta tag i de stora frågorna. Då handlar det om politik och ekonomiska system. Att det inte är hållbart med en obegränsad tillväxt på alla fronter. Jag är optimist och tror att om tillräckligt många tar modiga beslut, då sker den förändring som är nödvändig. ●

”PÅ ARBETSPLATSEN BEHÖVS ELDSJÄLAR OCH OPINIONSILDARE. KUNSKAP FINNS DET HUR MYCKET SOM HELST AV, NÄTET ÄR FULLSPÄCKAT MED SORTERINGSGUIDER.”

ANDREAS REENBERG HANSEN, KEY ACCOUNT MANAGER PÅ RAGN-SELLS

Hos Internetstiftelsen i Sverige samlas totalt 18 olika fraktioner in. Allt från plast, glas, förpackningar, returpapper och wellpapp till batterier, elektronik och matrester.

EGET ENGAGEMANG GER RESULTAT

PÅ INTERNETSTIFTELSEN I SVERIGE, IIS, ÄR DET SJÄLVKLART ATT SORTERA. DET HAR MAN GJORT LÄNGE. GRUNDEN ÄR MEDARBETARNAS EGET ENGAGEMANG OCH VILJAN ATT BIDRA TILL EN MER HÅLLBAR VÄRLD.

I BÖRJAN AV 2017 flyttade IIS, Internetstiftelsen i Sverige, med cirka 70 medarbetare in i nya lokaler i fastigheten Stockholm Seaside på Hammarby kaj i Stockholm. Men miljömedvetenheten var inte ny.

– Vi hade i stort sett samma sortering i våra förra lokaler. Det som tillkommit är matavfall, de möjligheterna fanns inte tidigare, säger Therese Ernbrandt, projektledare på IIS.

Startskottet för att komma igång att sortera skedde för ungefär tio år sedan.

– Vår vd tog initiativ till en klimatanalys av hela verksamheten. Hur såg vår påverkan på miljön ut och vad kunde vi göra bättre? Vi bildade en frivillig miljögrupp där vi tittade på konkreta förbättringar. En sådan sak var källsortering. Vi började i ganska liten skala men med åren har vi blivit bättre och bättre.

Totalt samlas nu hela 18 olika fraktioner in. Allt från olika sorters förpackningar, returpapper och wellpapp till batterier, elektronik och matrester.

När det gäller matavfallet finns ett extra smart komplement till insamlingskärl i köket. De medarbetare som vill har sitt eget lilla minikärl på skrivbordet. Här blir det enkelt att lägga äppelskruttet eller bananskalet.

– Inför flytten var Jan Rapp från Biogasakademin här och föreläste. Vi blev inspirerade av att matavfallet faktiskt kan användas för att producera miljövänlig biogas.

THERESE ERNBRANDT är fortfarande med i det som tidigare var en miljögrupp och som med åren utvecklats till en hållbarhetsgrupp.

– Vi brinner för de här frågorna. Jag tror det är nödvändigt att dels ledningen är med på tåget men också att anställda själva driver på, att det finns ett antal personer som uppmuntrar och påminner kollegorna. Men för att nå resultat är det också viktigt med snygga, smarta kärl och tydliga skyltar. Det måste vara enkelt, säger hon och tillägger:

– Det är inte så jobbigt som många kanske tror. Till exempel med matrester i förpackningar. Du behöver absolut inte diska i varmt vatten. Skölj med lite kallt vatten eller det sista diskvattnet för att undvika obehaglig lukt.

Så vad är ditt råd till arbetsplatser som vill bli bättre på att sortera?

– Det finns massor av bra kunskap på nätet om hela processen, från sortering till återvinning. Till exempel så har Förpacknings- och Tidningsinsamlingen, FTI, informativa filmer om återvinning. För att göra det enkelt för våra kollegor att ta del av informationen har vi lagt ut en del filmer på intranätet.

– Sedan tycker jag att det är viktigt att nämna att hushåll, företag och verksamheter ju egentligen har en skyldighet att sortera och lämna sitt avfall i olika fraktioner enligt Avfallsförordningen så ett annat råd är att läsa och följa den.

Annars är mitt bästa råd: Det är bara att sätta igång! ●

VID KAFFEAUTOMATEN

DIN DOS AV ANVÄNDBAR TRIVIA OCH SPÄNNANDE SAMTALSÄMNER

FURHAT ROBOTICS AB

REKRYTERA FÖRDOMSFRETT MED HJÄLP AV AI

MÖT AI-ROBOTEN Furhat. Den ska hjälpa rekryteringsföretaget TNG som jobbar för att anställningar ska ske så fördomsfritt som möjligt. Tanken är att Furhat ska bidra till att göra rekryteringsprocessen ännu mer rättvis genom att ge alla kandidater samma chans, oavsett ålder, kön, ursprung och utseende.

Furhat är en svensk innovation utvecklad av Furhat Robotics, ett startup-företag med rötter i KTH. Den presenterades för första gången i rollen som assisterande rekryterare på fackförbundet Unionens presskonferens i mitten av augusti.

Furhats syfte är att interagera med människor. När roboten utvecklats har tonvikt legat på att den ska ha välutvecklade sinnen och kunna visa komplexa känslor.

Furhat kan simulera olika personligheter, se ut både som man och kvinna i olika åldrar, och prata med olika röster. Den har kallats världens mest sociala robot.

DET LÅTER SOM riktig science fiction. Furhat ska dock inte ersätta rekryteraren utan fungera som stöd och avlastning genom att hjälpa till i det tidiga urvalet som till stor del handlar om standardiserade frågor och faktaisamling.

Roboten är utvecklad för företag inom olika branscher som vill skapa tjänster som påminner om mänsklig interaktion. Till exempel fungerar den redan idag som trafikvärd på Frankfurts flygplats under namnet FRAnny som ger resenärer tips och vägledning på över 35 språk.

LINK

NY KLIMATNEUTRAL CERTIFIERING

SWEDEN GREEN BUILDING COUNCIL har nyligen lanserat en certifiering, NollCO₂, för klimatneutrala byggnader. Kraven är höga, men behövs för att Sverige ska nå sina klimatmål.

Klimatneutrala byggnader har känts som en avlägsen framtidsvision och som något för experimentella forskningsprojekt. Men med NollCO₂-certifieringen är framtiden här för ambitiösa företag, säger Sue Clark, projektledare på Sweden Green Building Councils.

Certifieringen provas nu i en pilotomgång. Först ut att anmäla sig var Lidl Sverige. Med sitt pilotprojekt i Visby vill matkedjan visa att handelslokaler kan vara klimatneutrala när det gäller byggmaterial, byggprocess och drift av byggnad och affärsverksamhet.

RAY'S

MUMS MED SMASKIGT MATAVFALL

MILJÖMEDVETNA hussar och mattar i Los Angeles kan förutom att njuta av god mat låta hunden bidra till en mer hållbar värld. Restaurangen Ray's and Stark Bar erbjuder "Barky Brunch". En särskild meny har tagits fram där rätterna lagas från matrester som annars skulle ha slängts. Vovven kan välja mellan vattenmelon-sorbet, pizzan "Crust Dog Bones", kyckling och broccoli med ris och en bacontoppad jordnötsmuffins. Eller varför inte beställa alltihop. Ett smart sätt att ta tillvara matavfall och kanske något för svenska restaurangägare att ta efter.

"Ibland faller saker isär för att bättre saker ska falla på plats."

MARILYN MONROE

BOK-TIPSET

FACTFULNESS

Tio knep som hjälper dig förstå världen

Hans Rosling, Ola Rosling, Anna Rosling Rönnlund, Natur Kultur Allmänlitteratur

När vi människor får frågor om globala trender svarar vi nästan alltid fel. I boken visar författarna varför vi ständigt missförstår världens utveckling, och vad vi kan göra för att rätta till de vanligaste missförstånden.

Med utgångspunkt i tio konkreta missstag vår hjärna gör - däribland tendensen att dela upp världen i två läger och anta att saker blir värre med tiden - kartlägger

de hur vi kan bryta våra tankefel. Metoden, factfulness, handlar helt enkelt om den till synes enkla vanan att bara hysa åsikter som grundas i fakta.

Här finns något för alla

Triangeln mitt i Malmös hjärta är den största gallerian i city. Här bjuds besökarna på ett brett utbud av shopping och service.

TEXT: SUSANNE GLENNEGÅRD

FOTO: JOHAN PERSSON, PETER WESTRUP

I Triangeln är det fart och puls med varierad shopping, möjlighet att äta gott och många naturliga mötesplatser. Här finns också gott om service som till exempel skomakare, kemptvätt, optiker, skräddare och resebyrå.

I området kring Triangeln passerar totalt ungefär 100 000 personer varje dag. Inte minst beror det på Citytunnelns station Triangeln som invigdes 2010. Det innebar att gallerian fick en tågstation strax utanför portarna. För att fånga upp alla människor som pendlar har Triangeln nyligen ändrat sina öppettider. Nu slås entréerna upp redan klockan sju på morgonen, måndag till fredag. Det allt större flödet av människor har varit positivt för handeln som stadigt ökat sin omsättning.

EN AV UTMANINGARNA är att locka Malmöborna att handla i city istället för utanför citykärnan. Målgruppen är bred, och omfattar alla människor som besöker eller lever i staden och som vill ha tillgång till bra shopping och service. Det finns statistik som visar att de externa handelsplatserna har sin peak på helgerna och färre besökare i veckorna. Triangeln däremot har en jämn fördelning av kunder under hela veckan. En måndag kan vara lika välbesökt som en lördag. Det kan tyda på att det här är en naturlig plats att handla på – oavsett dag. ●

Bara 50 meter från gallerian ligger Citytunnelns station Triangeln som invigdes 2010. Här stiger omkring 40 000 personer på och av varje dag. Stationen är Skånes tredje största.

Triangeln

ADRESS: Södra Förstads-gatan 41, Malmö.

HYRESGÄSTER: Cirka 120 butiker, restauranger och kaféer. Det finns även kontor och bostäder.

YTA: 35 000 kvadratmeter butiksytta.

KOMMUNIKATIONER: 20 minuters promenad till Centralstationen. 50 meter till Citytunnelns station Triangeln. Sju busslinjer utanför dörren.

I NÄRHETEN: Ligger vid gågata med ett stort utbud av shopping, kaféer och restauranger. Nära till Gustav Adolfs Torg och Stortorget, Malmö Opera och Malmö Konsthall.

I butiken Søstrene Grene sælges blandt andet designad inredning, pappersvarer, køksspylar og leksaker. Sortimentet byts ofta ut. Sympatiskt är att en av butikens deviser är: "Köp bara det du faktiskt behöver."

På Foot Street finns Malmös största vägg med sneakers, här rymmer över 1 000 par skor. Butiken, som startade i liten skala för drygt tio år sedan, säljer också sport- och träningskläder. Sedan 2017 finns även en webbshop.

På snyggt inredda Crêperie Bretagne kan du känna dig som i Frankrike. Här serveras smaskiga crêpes, galettes och hembakade pajer.

Lagotton Charlie
får ofta hänga
med husse till
jobbet.

BUTIK FÖR NÖRDAR

TEXT: DAVID GROSSMAN

FOTO: JOHANNES BERNER

VINST OCH TILLVÄXT
I ALLA ÄRA. MEN
FÖR PATRIK "PADDE"
SVENSSON HANDLAR
HANS BUTIK FJÄLLSPORT
MER OM EN LIVSSTIL. ►►►

”HÄR KAN KLÄTTRARE OCH ÄVEN ANDRA
SOM ÄR INTRESSERADE AV FRILUFTSLIV UMGÅS,
**TA EN FIKA, BLÄDDRA I VÅRT BIBLIOTEK MED
SPECIALLITTERATUR ELLER LYSSNA PÅ ETT
FÖREDRAG.”**

Inredningen i vintagestil gör det lätt att känna sig som hemma i Patrik "Padde" Svenssons butik.

FULLBELAMRAT OCH COSY. Här finns allt som en friluftsmänniska kan behöva. Både i form av goda råd och prylar. Patrik "Padde" Svensson sticker inte under stol med att han och resten av personalen är nördar. Människor som länge kan stå och dividera om vilken som är den bästa karbinhaken för klättring längs med en bergvägg i Chamonix eller vilken ryggsäck som skaver minst efter fem dagars vandring i Anderna.

Det är också nördigheten och personalens kunskaper som är Fjällsports affärsidé. För en klättrare som ska hänga i ett rep fyrtio meter över marken är det förstås rätt viktigt att grejerna är bra och att de håller. Då känns det tryggt om säljaren själv har hängt i samma typ av rep.

– Mitt krav är att alla säljare ska vara aktiva klättrare och dessutom ha erfarenhet av olika typer av discipliner som alpin, på is och sportklättring. Sedan är våra kunder en fantastisk kunskapsbank eftersom de har så mycket egna erfarenheter, säger Patrik "Padde" Svensson.

Patrik står det visserligen i id-handlingarna, men påpekar han, det är knappt någon sedan småskolan som kallat honom för något annat än Padde.

– Jag samlade på grodor och paddor i min skolbänk och på den vägen är det.

NATURINTRESSET KOM med pappan som drog med honom från lägenheten i Majorna och ut i skogen för att plocka svamp och bär. Intresset blev en livsstil. Efter utbildningar i friluftsliv i Värmland och på Lofoten i Norge arbetade Padde med undervisning och guidning. Klättra började han faktiskt med för att övervinna sin höjdrädsla, en sorts KBT-träning.

– Det finns nog en uppfattning om att klättrare är lite galna och får kickar av att klättra högt och farligt. Jag själv, och många med mig, ser klättrandet som en fantastisk helhetsupplevelse där man jobbar tillsammans och alltid har nya delmål att nå. För mig är det inte så viktigt att nå toppen. Det ger lika mycket tillfredsställelse att hitta en fin klippa där man kan stanna och betrakta utsikten.

VÄGEN TILL BUTIKEN på Magasinsgatan började i en sportaffär som då, i slutet av 90-talet, var en av de första klätterbutikerna i Göteborg. Där lärde han känna två kollegor som senare öppnade butiken Fjällsport. Efter

CITY handel

HYRESGÄST: Fjällsport.

VERKSAMHET: Specialbutik för klättring och friluftsliv.

ADRESS: Magasinsgatan 7, Göteborg.

ANTAL ANSTÄLLDA:

3 (samt 2 vikarier under helger)

YTA: Cirka 160 kvadratmeter.

I OMRÅDET: I kvarteren finns restauranger, streetfood och trendiga butiker, exempelvis Acne och göteborgska Velour. Gångavstånd till Saluhallen och Kungstorget. Till Centralstationen tar det 15 minuter att promenera.

» några år blev även Padde delägare och sedan 2006 är han ensam ägare. Fast butik vill han inte längre kalla den.

– När jag tog över bestämde jag mig för att Fjällsport i första hand ska upplevas som en samlingsplats. Här kan klättrare och även andra som är intresserade av friluftsliv umgås, ta en fika, bläddra i vårt bibliotek med speciallitteratur eller lyssna på ett föredrag. Då blir det per automatik även försäljning av varor.

PADDE HAR gjort hemläxan grundligt och läst olika utredningar om e-handel. Retailbranschens paradigmskifte till e-handel ser han för egen del inte som något hot.

– Tack vare bra avtal med leverantörer är

våra priser inte högre än de man hittar på nätet. Men mervärdet av att få bra handledning och vara en del av en community är avgörande för oss. I höst ska vi även öppna en webbshop som jag tror mest kommer att fungera som en varukatalog där man kan se priserna. Jag räknar med att de flesta av våra stamkunder ändå besöker butiken för att göra själva köpet efter att ha gjort researchen på nätet.

Padde berättar att Vasakronan som han hyr av en gång frågade honom vilken önskebutik han helst ser som granne.

– Jag svarade Naturkompaniet. Jag vet att det kan låta märkligt att man vill ha en konkurrent på andra sidan gatan men jag tror på kluster-effekten. Folk ska veta att man inte behöver ta sig till något annat ställe än Magasinsgatan för att hitta friluftsgrejer.

MAN SKULLE kunna anta att en inbiten klättrare också har ambitionen att ta sig högre upp i affärslivet. Med tanke på det goda renommé som Fjällsport har och den ökande skaran av klättrare borde det vara läge att öppna filialer både i Stockholm och Malmö. Men Padde har en filosofi som nog är rätt främmande i dagens handel där kedjorna växer sig allt starkare.

– Det blir inte fler butiker. Jag är inte den som tror på oändlig tillväxt och att man i alla lägen ska växa. Kan jag betala lön till mig och mina anställda och ta semester ibland är det good enough, säger han och fortsätter:

– Se på hur det var förr. En slaktare som hade en butik i Majorna tror jag inte drömde om att öppna tio butiker till. Det var nog med att man klarade sig. Så tänker även jag, jag vill gärna hålla det småskaligt.

Resultaten har i alla fall gått upp och efter några år med stora investeringar ska det bli svarta siffror i bokslutet även om vinsten blir knapp.

– Men pengar är inte allt. Jag får jobba med vänner och det jag är mest intresserad av. ●

”Jag räknar med att de flesta av våra stamkunder ändå besöker butiken för att göra själva köpet efter att ha gjort researchen på nätet.”

PATRIK "PADDE" SVENSSON, ÄGARE AV FJÄLLSPORT.

LEVER SOM DE LÄR

I TAKET HÄNGER LAMPOR AV RETURFLASKOR.
HÅLL SVERIGE RENTS ENGAGEMANG FÖR MILJÖN
MÄRKS TYDLIGT I DE EGNA LOKALERNA.

TEXT: CARINA JÄRVENHAG FOTO: GUSTAV KAISER

SOLEN STRÖMMAR in genom fönstren och högst upp i fastigheten Rosteriet har man uppsikt över nästan hela Liljeholmen i Stockholm. Bakom de grönskande träden syns en glimt av sjön Trekanten, till vänster ligger kajerna och

åt andra hållet ligger Liljeholmstorget med tunnelbanan och tvärbanan.

Johanna Ragnartz, vd för Håll Sverige Rent, berättar att närheten till naturen och de goda kommunikationerna var avgörande när de

”Nu är det företag som ringer upp oss och vill inleda samarbeten, inte tvärtom.”

JOHANNA RAGNARTZ, VD HÅLL SVERIGE RENT.

På en av väggarna sitter den välkända loggan som klätts i mossor.

beslutade sig för att flytta hit från Södermalm för snart två år sedan. Många av medarbetarna passar på att jogga runt sjön på sommaren och åka skridskor på vintern.

Man har också gjort sitt bästa för att göra lokalerna naturnära eller åtminstone ge en utomhuskänsla. Rottningstolarna runt ett av mötesbordet och många gröna växter för tankarna till en trädgård. Här finns också några utomhuspapperskorgar i orange, gult och blått som flyttats in.

De 25 medarbetarna har inga fasta platser. Däremot finns det gott om bord och soffor som lämpar sig för spontana eller inplanerade möten. För den som behöver vara ifred finns det enskilda rum möblerade med bekväma skinnfåtöljer och renoverade Carl Malmsten-fåtöljer.

– Vi har velat blanda gammalt och nytt, nyinköpt med återvunnet. Att vi fastnade just för Carl Malmsten-fåtöljer beror dels på att de är bekväma, dels på att vi som organisation har våra rötter i 60-talet.

Vid ett bord i ljus björk har Hanna Nyström, Sharon Emanuel och Sandra Toivio slagit sig ner med varsin kaffekopp. De jobbar med projektet ”Optimist för havet” och passar på att utvärdera ett event för sjöfolk på Västkusten som de deltog i under helgen.

– Det var kul att träffa människor som verkligen brinner för haven och miljön. Många är engagerade och ville berätta vad de själva gör på sin strand för att hindra nedskräpningen, säger Hanna Nyström.

På frågan varför de har valt just den här platsen för sitt möte svarar Sharon Emanuel att den är den trevligaste i hela lokalen.

– Det här stora bordet inbjuder till att slå sig ner med en kopp kaffe. Jag tycker om det ljusa och öppna med hela lokalen. Det känns som att komma hem.

I DET STÖRSTA och lite mer formella sammanträdesrummet sitter affischer från organisationens historia, från starten 1962 fram till i dag. En av de första affischerna i svartvitt visar

Heltäckningsmattan
är tillverkad av återvunnen
plast från haven.

en nedskräpande man på en parkbänk under rubriken Svinaktigt beteende.

– En av våra största utmaningar i dag är att få fram vårt budskap. Kommunikationsvärlden har fullkomligt exploderat och det är en utmaning för en organisation som vår med begränsade resurser att nå ut, säger Joanna Ragnartz.

Håll Sverige Rent har inga fasta statliga anslag, utan söker ständigt nya sponsorer och samarbetspartner. En av de viktigaste uppgifterna för en vd. Nu på morgonen har hon suttit i tv4:s morgonsoffa och pratat om plasten i havet.

– Det är en fråga som engagerar många och den har gett hela frågan om nedskräpning stor uppmärksamhet. Plasten i havet visar skräpets långtgående negativa effekter för människor, djur och miljön.

Men samtidigt som allt fler svenskar är oroliga för miljön och klimatet får stora rubriker i media ökar fortfarande nedskräpningen. Vad beror det på?

– Problemet är att människor inte ser nedskräpning som ett miljöproblem. Sedan anser de aldrig att de själva skräpar ner, det är alltid någon annan, säger Johanna Ragnartz, som ändå upplever att verksamheten börjar få vind i seglen.

– Nu är det företag som ringer upp oss och

Johanna Ragnartz, vd Håll Sverige Rent.

vill inleda samarbeten, inte tvärtom. Min ambition är inte att vi ska bli fler medarbetare, utan istället hitta många fler samarbetspartner. Även om våra flexibla lokaler faktiskt gör att vi har plats för några till. ●

GODA grannar

HYRESGÄST: Håll Sverige Rent.

VERKSAMHET: Ideell stiftelse som grundades 1983. Har sina rötter i Naturvårdsverkets kampanj Håll Naturen Ren från 1962. Visionen är "Ingen skräpar ner". Arrangerar den årliga landsomspännande kampanjen "Vi Håller Rent".

ADRESS: Rosterigränd 4, Stockholm.

YTA: 438 kvadratmeter.

MEDARBETARE: 25.

I NÄRHETEN: Tunnelbana, Tvärbanan, affärer, restauranger och annan service i Liljeholmsgallerian.

"Vi får väldigt mycket kärlek tillbaka från stockholmarna."

ÖRJAN JANSSON, EN AV GRUNDARNA AV BZZT PODTAXI.

- Vi vill susa runt i städerna som en svärm bin, därav namnet Bzzt. Våra kunder ser väldigt olika ut. Det är allt från advokaterna på Stureplan till partyfolket som är ute på nätterna, säger Örjan Jansson.

Uppstickaren

DE BLIR EN ALLT VANLIGARE SYN PÅ STOCKHOLMS GATOR – DE SMÅ EU-MOPEDERNA, PODARNA, SOM KÖR DIG DIT DU VILL INOM CITY. DE DRIVS AV MILJÖMÄRKT EL OCH DU BETALAR PER METER SOM DU ÅKER.

TEXT: MALIN AGE BILD: KARL NORDLUND

ÖRJAN JANSSON är ingenjör i botten och en av grundarna på företaget Bzzt, uppstickaren på Stockholms taximarknad. Han har länge drivits av ett stort miljömedvetande.

– Om man ändå ska jobba, varför inte jobba med saker som är bra för planeten? frågar han retoriskt och utvecklar sina tankegångar:

– För att göra något åt de klimatutmaningar vi står inför behövs det kommersiella krafter som är prisvärda och klimatsmarta från början. Det finns bra miljöteknik att använda. Så då gör vi det.

Trehjulingarna som rymmer en chaufför och två passagerare får köras i 45 kilometer i timmen. Du beställer din pod genom en app, du också har knutit ditt kontokort. Framme vid målet är det bara att hoppa ur och tacka för resan. Allt är redan betalt och klart. Podarna är tysta, små och resurssnåla – de drar knappt en tredjedel av vad en vanlig elbil gör och tillverkas i Trollhättan.

– Vår vision är att vi vill vara eko, reko och billiga. Det är viktigt att vi är hållbara hela vägen, och därför är våra förare anställda av oss. Vi har kollektivavtal och arbetar hårt för att kunna erbjuda en bra företagskultur, säger Örjan Jansson, som ser många fördelar med den tryggheten.

– Kunderna märker att våra chaufförer trivs och det är roligt att åka med oss. Vi får väldigt mycket kärlek tillbaka från stockholmarna.

UTMANINGARNA FÖR företaget har varit att få verksamheten effektiv. Kundens tålamod i gathörnet är kort. Själva idén är ju att det ska gå snabbt och vara smidigt.

– Det är en balansgång att ha rätt mängd fordon ute, säger Örjan Jansson.

Att få ekonomin att gå runt i en start-up brukar också vara en källa till oro.

– Vi testade först idén i Göteborg under två somrar. När vi startade i Stockholm hade vi en crowdfundingkampanj och på fem dagar fick vi ihop sex miljoner kronor. Så nu ägs vi av 700 stockholmare och ett gäng större privata investerare.

Dagens flotta på 50 podar ska växa. Målet är att ha 400 trehjulringar ute i Stockholmstrafiken. 2019 väntar andra städer i Europa och därefter ligger resten av världen på tur:

– Vi ser att vi fyller ett viktigt behov. I städerna är det många korta resor och om vi kan göra dem resurssnåla, utsläppsfria och billiga uppfyller vi vad många hållbara städer behöver. Då kan vi knuffa undan de tunga fossilbilarna från innerstäderna. ●

FRÅGOR TILL

Cia Sjöstedt

Sedan maj 2017 är Cia Sjöstedt vd för Sjöräddningssällskapet med säte i Göteborg. Hon driver en 111 år gammal ideell rörelse med 113 800 medlemmar och 2 300 frivilliga sjöräddare.

RÄDDARNA I NÖDEN

1 Det har varit en het sommar, har sjöräddningen behövt göra många insatser?

– Ja, enligt Sjöfartsverket har det varit rekordmånga fall. För vår del har det inneburit många insatser av det vi kallar förebyggande sjöräddning. Det innebär att man exempelvis fått en tamp i propellern eller gått på grund men att man inte är i en akut situation.

– Tyvärr har värmen även lett till många druckningstillbud, 97 personer till och med sista juli. Men när det gäller dödsfall kopplade till fritidsbåtar är det färre än förra året, totalt fyra personer som drunknat, enligt Livräddningssällskapet.

2 Hur tycker du att svenska båtägare sköter sig, är kunskapen till sjöss god?

– Generellt sett så sköter de sig bra. Men det är inte vår sak att recensera eller komma med politiska förslag. Vårt uppdrag är att rädda liv till sjöss och vi tar därför inte ställning i andra frågor.

3 Ni har vuxit som organisation men det saknas samtidigt frivilliga sjöräddare. Varför?

– Vi måste ha många frivilliga för att hålla igång jourverksamhet dygnet runt, året runt. Behovet

ser dock olika ut beroende på var i landet man befinner sig. Men som på vilken arbetsplats som helst sker det årligen ett naturligt skifte av medarbetare och så är det också för oss med frivilliga sjöräddare. Det gör att vi behöver fylla på i samma takt. Hos många finns en kraft och vilja att hjälpa, men tiden räcker inte alltid till i det så kallade livspusslet.

– Men vi kommer att fortsätta att vara en ideell verksamhet, så har vi arbetat i 111 år. Vi finansierar verksamheten genom medlemsintäkter, gåvor och testamenten och det fungerar väldigt bra. Modellen vi har i Sverige för sjöräddning är inte heller unik. Den finns på flera platser runt om i världen. England, Tyskland och Holland är bra exempel på andra som jobbar precis som vi gör. Det är en väl beprövad och fungerande modell även där.

4 Det är inte så många kvinnor som är sjöräddare, bara 16 procent. Varför?

– Sjöfart är traditionellt ett mansdominerat område och det avspeglar sig även hos oss. Vi har självklart en förhoppning att det ska bli mer balanserat men just detta är inte en prioriterad fråga. För oss är det viktigaste att det finns tillräckligt med kompetenta frivilliga sjöräddare, oavsett kön.

5 Har du själv varit ute på någon räddningsaktion under sommaren?

– Jag måste väl erkänna att jag bara är med några gånger per år i det aktiva arbetet ute på fältet. Vi har 2300 kompetenta och välutbildade frivilliga sjöräddare som gör det jobbet mycket bättre än jag. Min uppgift är att leda verksamheten tillsammans med mina 30 anställda kollegor. ●

DAVID GROSSMAN

”Hos många finns en kraft och vilja att hjälpa, men tiden räcker inte alltid till i det så kallade livspusslet.”

CIA SJÖSTEDT, VD SJÖRÄDDNINGSSÄLLSKAPET

KÖP I CENTRALA UPPSALA

VASAKRONAN HAR köpt Fenixhuset (fastigheten Dragarbrunn 18:3) i Uppsala av Gamla Livförsäkringsaktiebolaget SEB Trygg Liv för 284,5 miljoner kronor. Fenixhuset omfattar 5 100 kvadratmeter uthyrbar area och ligger utmed gågatan, Svartbäcksgatan, i Uppsalas bästa butiks- och kontorsläge. De tre största hyresgästerna är Zara, Dea Axelssons och Jensen Gymnasium.

MALMÖ FÅR HUS FÖR SPELUTVECKLARE

UNDER HÖSTEN öppnar ett nytt spelutvecklarhus, DevHub, hos Vasakronan i centrala Malmö. DevHub samlar företag inom dataspelbranschen med målet att de ska kunna dra nytta av varandra och växa. Bakom hubben finns ett starkt spelcommunity i Malmö och den ideella organisationen Game Habitat. Malmö stad är hyresgarant i tre år. Huset som ligger vid Gustav Adolfs torg ska initialt rymma 120 arbetsplatser på tre av husets fem våningar med gemensamma mötesytor på bottenvåningen.

PRISAD KONST SOM BERÖR

VASAKRONANS stipendium 2018 till en masterelev på Konstfack gick till Lourdes Gonzáles Osnaya för konstverket "AUSENCIA, tan lejos y tan cerca/Så långt borta och så nära".

Gonzáles har tagit avstamp i sin bakgrund och kunskap om mexikanska sorgeritruer och de material som ofta används i dessa, till exempel lök, bivax, majsblad och papper. På ett lägmålt vis berör hennes verk frågor om kroppens och materiens förgänglighet, kretslopp, jordens resurser och skörhet. Priset delades ut den 31 maj.

THE LADY OF MALMÖ

DET HAR dykt upp en ny bekant-
skap på Malmös gågata, Södra För-
stadsgatan. På en väggfasad blickar
numera "The lady of Malmö" ut

över gatans besökare. Konstverket
kom till under Malmöfestivalen i
augusti och bakom porträttet ligger
den världsberömda gatukonstnären

Robert Vargas. Vargas är baserad i
Los Angeles och det tog 26 timmar
att bli klar med konstverket.

NU KAN HUS FÖRSTÅ VARANDRA

DAGENS MODERNA byggnader genererar mängder med data. För att kontrollera och maximera nyttan av informationen behövs ett enhetligt digitalt språk. Nu har fastighetsägare utvecklat ett sådant, RealEstateCore. Språket publiceras som open source och är alltså fritt och öppet för alla att använda och bidra till.

– Ett gemensamt språk är en förutsättning för att få skalbarhet i utvecklingen av nya tjänster för hyresgäster, leverantörer och fastighetsbranschen. Det behövs också för att koppla ihop olika aktörer i staden. RealEstateCore är unikt med potential att fungera globalt för fastighetsägare, säger Sören Sandell, IT-chef Vasakronan.

RealEstateCore är ett samarbete mellan Vasakronan, Akademiska Hus AB, Jönköping University, Klipsk AB, RISE och Willhem AB.

så en sista detalj...

KONSTEN TAR TRAPPEN

ATT INTE ALLTID ta hissen är bra för både hälsa och miljö. Men, ärligt talat, hur kul är det att gå i vitmålade, trista trapphus? På Mäster Samuelsgatan 56 i Stockholm har några av Sveriges bästa street art-konstnärer förvandlat varje våningsplan till en urban konstutställning. #WayUpArt, som gör mödan värd.